

Một cửa sổ lòng gió tâm hồn

Khoảng năm 1988-1989, thời điểm đất nước vừa mở cửa vài năm nhưng vẫn còn trong vòng cấm vận nghiêm ngặt của Mỹ. Khi ấy tôi là phóng viên báo Tuổi Trẻ, ở lứa tuổi 20, rất háo hức tìm hiểu thế giới bên ngoài. Hồi đó phương tiện thông tin quốc tế còn hạn hẹp, chưa có khái niệm “xa lộ thông tin” như bây giờ. Hầu hết tin tức và hình ảnh thế giới trên tivi đến chủ yếu qua đài thu phát vệ tinh Hoa Sen của Liên Xô, còn báo chí Âu Mỹ và các nước Đông Nam Á chỉ xuất hiện trên vài ba sạp báo dành cho du khách nước ngoài mà phần lớn là những tờ báo đã cũ, may mắn được một đường dây nào đấy thu gom từ các máy bay nước ngoài hạ cánh Tân Sơn Nhất. Khi ấy tôi được tòa soạn điều đi sân bay để vừa phỏng vấn khách nước ngoài mới tới, vừa... xin những tờ báo ngoại để lấy ảnh, bài làm báo “Tin nhanh”. Chính vào những năm tháng “đói kém” thông tin quốc tế như thế, tôi được chị Minh Thu, ở đài truyền hình cho mượn một vài tờ báo tiếng Anh mang tên Vietnam Newswatch (Quan sát tin tức Việt Nam) do một công ty ở Singapore xuất bản.

Người làm Vietnam Newswatch có sáng kiến sưu tầm nguyên dạng những tin, bài viết về Việt Nam đã đăng trên các báo nước ngoài ở khắp châu lục như Financial Times, New York Times, FEER, Time, Newsweek, The Nation, Bangkok Post, Singapore Straits Times v.v... rồi trình bày lại trên giấy A4, đem photocopy, đóng thành quyển để phổ biến cho mọi người. Đối với tôi, đọc Vietnam Newswatch rất “đã”, rất tiện lợi vì qua đó tôi vừa có được thông tin tổng hợp về Việt Nam, vừa có dịp trau dồi vốn tiếng Anh của mình. Vietnam Newswatch ra đều đặn mỗi tháng hai số, liên tục trong nhiều năm, về sau đổi từ khổ A4 sang khổ A5. Ai làm báo này mà “nghề” thế? Chị Minh Thu cho biết tác giả chẳng phải là nhà báo mà là một chuyên gia tài chính ở Singapore: ông Võ Tá Hân. Tôi càng ngạc nhiên hơn khi biết được ông Hân còn tham gia viết báo ở quê nhà.

Từ đầu năm 1991, trên Thời báo Kinh tế Sài Gòn xuất hiện một số “lá thư Singapore” của ông Hân, dưới bút danh Thái Bình. Đó là những bức thư rất giàu thông tin và cách nhận xét góc cạnh. Một số nhà báo đàn anh chuyên viết về kinh tế kể lại rằng, ông Việt kiều này có nhiều ý kiến sắc sảo, độc đáo về tình hình khu vực và thế giới cũng như các vấn đề phát triển của Việt Nam. Đặc biệt có bài được tòa soạn đặt tựa rất ấn tượng như, “Từ Singapore góp ý kiến với đại hội Đảng”. Trong bài viết, sau khi nêu lên bài học phát triển thế mạnh dựa vào nhân lực của Singapore, ông Hân viết: “Nếu cho rằng chúng ta không thể làm được vì còn thiếu tiền, thiếu phương tiện, thì đó là một điều sai lầm lớn. Thật ra, thì tất cả những tài nguyên, vốn liếng và phương tiện đều sẵn có trong nước cả. Ta không làm được là chỉ vì xưa nay chính ta tự đặt cho mình các giới hạn vô hình để tự ràng buộc lấy ta và nhất là các véc-tơ của ta không hướng về cùng một phía.” Vào thời điểm Việt kiều còn bị ít nhiều nghi kỵ, ông Hân viết như vậy (và báo dám cho đăng như vậy), tôi cho là rất thẳng, rất tâm huyết!

Cũng trong thời gian đó, lần đầu tiên Công ty Phát hành sách TPHCM nhập về rất nhiều sách Âu Mỹ đủ loại về tin học, kinh tế, tài chính v.v... Sách tung ra bán rất chạy vì mới, lạ mà giá lại rất "mềm". Trong số đó, thật may mắn khi tôi tìm được một quyển đúng với nghề mình Into the Newsroom (Nhập môn nghề báo). Về sau tôi mới hay, hóa ra hơn hai chục container sách nhập đó là do ông Võ Tá Hân đưa từ Singapore về. Đó là sách "cũ người nhưng mới ta", loại sách ở Việt Nam không có. Sách không chỉ để bán mà còn để tặng các trường đại học, thư viện và bệnh viện khắp nước. Đưa hơn nửa triệu quyển sách về như thế, ông Hân đem món quà kiến thức rất bất ngờ đến cho nhiều người trẻ.

Tôi chú ý đến ông Võ Tá Hân từ những câu chuyện như trên. Thế rồi, tôi có dịp làm quen và phỏng vấn ông vào dịp Tết năm 1992, khi ông được mời dự cuộc gặp gỡ lớn đầu tiên giữa Thủ tướng và Việt kiều. Lúc này, ông cũng đã xuất bản một quyển sách về khu chế xuất (Export Processing Zone and Vietnam After the War). Quyển sách mỏng thôi, 100 trang khổ A5, trích từ luận án thạc sĩ của ông tại đại học MIT viết năm 1973, đã gói ghém những thông tin, nhận định của ông về loại hình thu hút đầu tư nước ngoài khá thành công ở nhiều nước đang phát triển. Tôi còn nhớ một trong những kết luận trong sách là mong muốn Việt Nam nên có một cái nhìn mới về EPZ. Theo đấy, EPZ không nên dừng lại ở một khu mà còn có thể mở rộng ra thành một "thành phố chế xuất" hoặc ngay cả một "quốc gia chế xuất", nơi thông thoáng mọi luật lệ cho đầu tư và xuất khẩu. Một bất ngờ cho các nhà báo và nhiều người tại cuộc gặp này là hình ảnh ông Hân đánh đàn guitar mời mọi người cùng hát trên sân vườn lầu ba dinh Thống Nhất, càng làm cho buổi họp mặt có thêm không khí đoàn tụ gia đình. Ông Hân còn là người sáng tác ca khúc (tác giả bài hát Rất Huế và đã phát hành gần 30 CD), viết nhiều soạn phẩm cho đàn piano và guitar cổ điển. Kể ra, ông khá nhiều tài, nhiều địa vị: Tốt nghiệp hai bằng về quản trị kinh doanh tại đại học MIT,

đanh cầm guitar cổ điển xuất thân từ nhạc viện Sài Gòn, chuyên gia kinh tế tài chính, ngân hàng gia quốc tế Bank of Montreal, thành viên Hội đồng quản trị tập đoàn địa ốc và khách sạn City Developments ở Singapore, tổng giám đốc công ty tài chính Singapore Finance, và hiện cũng là cố vấn cao cấp của Ngân hàng Thụy Sĩ UBS ở Singapore... Song có lẽ điều mà mọi người biết đến ông nhiều nhất chính là các bài viết về kinh tế cũng như doanh nghiệp.

Có thể nói từ những năm tháng ấy, ông Võ Tá Hân đã tự nguyện làm một trong những “cửa sổ thông tin” cho Việt Nam. Khi đất nước mở cửa mạnh hơn, đổi mới nhiều mặt, hàng hóa, thông tin, con người ra vào thuận tiện thì “cửa sổ thông tin” đó không chỉ mang tới hình ảnh, kinh nghiệm bên ngoài mà còn gia tăng nhiều thông tin phân tích, bình luận và dự báo kịp thời, sâu sắc và hữu ích. Đặc biệt, khi cơn bão khủng hoảng tài chính Đông Á xuất hiện từ tháng 7/1997, ông Võ Tá Hân đã liên tục có những bài viết khi đứng ngay trong “mắt bão”. Ông không những kể chuyện kinh tế suy thoái như thế nào ở Thái Lan, Singapore, Hồng Kông, Hàn Quốc... mà điều quan trọng hơn là tham gia lý giải nguyên nhân và phân tích các giải pháp cứu chữa. Hơn thế nữa, ông Hân đưa ra những nhận xét về tác động của cuộc khủng hoảng chưa từng có đối với Việt Nam, cùng những bài học kinh nghiệm quý báu như vay nợ nước ngoài, quản lý ngân hàng, điều hành thị trường bất động sản, chứng khoán. Các bài viết của ông về cục diện kinh tế thế giới và khu vực, ngay từ tựa bài (Cuối đường của một cuộc phiêu lưu đất giá, Sóng đã lặng, gió đã dừng? Những khuôn mặt mới trên bàn cờ, Khi người khổng lồ lâm bệnh...) đến nội dung, đều hấp dẫn, không lý thuyết hay giáo điều, nhiều chi tiết báo chí, ngôn ngữ giàu hình ảnh và nhận định thâm thúy, sắc bén. Văn phong có lúc hóm hỉnh, sâu cay!

Bên cạnh đó, ông Hân còn có các bài viết hấp dẫn không kém về kinh nghiệm điều hành công ty, phong cách và phương pháp làm

việc của doanh nhân. Ông kể chuyện bài học thành công và thất bại của các công ty nước ngoài mà ông biết và kể cả từng tham gia tư vấn với giọng văn thân mật, chia ngọt sẻ bùi chứ không phải “dạy đời” hay “lên lớp”. Đáng chú ý, ngay từ một bài báo trên TBKTSG năm 1995, ông đã báo động chuyện giám đốc “lu bu” nhiều việc vì cứ bao biện, ôm đồm, chưa biết quản lý theo lối “kim tự tháp” (Một hình mẫu giám đốc thời nay). Cho đến nay, đây vẫn là bài học căn bản cho các doanh nghiệp Việt Nam mới ra đời cũng như đã hoạt động nhiều năm.

Tính cho đến nay đã quen ông Hân hơn 10 năm, gặp ông nhiều lần ở Việt Nam cũng như Singapore, tôi vẫn tự hỏi làm sao ông có thể sắp xếp tài tình đến thế quý thời gian cho cả ba việc: Điều hành làm ăn, viết báo, soạn nhạc; đó là chưa kể thiền, giải trí, thể thao (ông Hân còn là thầy dạy đàn guitar, tennis, golf miễn phí cho nhiều anh em ở Singapore) và chăm sóc gia đình. Không chỉ ở khía cạnh viết báo, cuộc sống và phương pháp sống của ông Võ Tá Hân có nhiều điều đáng để ta chất lọc, suy ngẫm. Trong mắt tôi, ông Võ Tá Hân là một cửa sổ lộng gió tâm hồn yêu người, yêu quê hương, yêu sáng tạo trong thử thách. Trong ý nghĩa ấy, việc Nhà xuất bản Trẻ xuất bản những bài báo của ông Võ Tá Hân đã đăng ở Việt Nam trong hơn 10 năm qua là việc rất nên làm.

PHÚC TIẾN